

Ksenija VIDMAR HORVAT

Zdravko Mlinar

**Življenjsko okolje v globalni
informacijski dobi:**

Globalizacija bogati in/ali ogroža?

Fakulteta za družbene vede,
Slovenska akademija znanosti in
umetnosti, Ljubljana 2012,
481 strani, 29 EUR
(ISBN 978-961-235-576-0)

Sodobni sociološki razpravi je težko očitati, da ne bi ponudila bogatih, pretanjenih in hkrati obširnih razprav o globalizaciji. Če kaj, potem je globalizacija družbeno misel obojgala z vrsto izzivov, katerim sta se družboslovje in humanistika začuda soglasno, voljno in hitro odzvala. Odziv je več in interdisciplinaren, paradigmatko kompleksen in metodološko pluralen; zbirka knjig, člankov, zbornikov, konferenc in drugih oblik znanstvenega razpravljanja nepregledna; pogledi in prepričanja, dialogi in polemike, pregledi s sistemske "ptičje perspektive" in vstopi v mikrosvetove – in filigranske konceptualne detajle – prekipavajoči iz okvirov standardne obravnave družbene problematike. Zares impresivno in frustrirajoče hkrati. Zato je – po vsem, kar smo prebrali ali pa samo slutimo, da bi lahko prebrali – skorajda upravičeno pričakovanje, da kaj bistveno novega in svežega med najnovejšo ponudbo ne bo več najti oziroma vsaj ne v obsegu, ki bi bistveno zamažal našo gotovost o znanju, ki ga že imamo. Je kot samoobrambni refleks pred produkcijo vednosti, ki je že

zdavnaj postala hiperprodukcija: bogata in ogrožajoča.

Povrh vsega, kadar kritični sociolog globalizacije vzame v roke knjigo, ki ima naslov spisan v obliki vprašanja, ob tem pa še dodani alternativni in/ali, vnaprej dobro ve, da bo odgovor lahko samo začasen, približen: enako odprt kot vprašanje. Največ, kar si lahko obeta, je blaga pomiritev med obema možnostma: eno in drugo. Nikoli samo eno ali samo drugo.

Kadar kritična sociologinja vzame v roke knjigo, ki jo je napisal prof. Zdravko Mlinar, pa vnaprej dobro ve, da je besedilo več kot samo razprava o naslovnem vprašanju. Dobro tudi ve, da bo obsežno branje, ki se bo ustavilo malo pred 500. stranjo, vse prej kot kaj vnaprej pričakovanega. Nasprotno, že pregled kazala bo povedal, da bo to intelektualni zalogaj, poln užitka; nalaganje odgovornosti do prebranega in večkratno vračanje na že prebrano.

Zato v tej recenziji lahko podam samo prvi oris knjige, ki od dneva, ko sem jo prejela, stoji na moji polici kot čuvaj, ki me spremlja v predavalnico: k "mojemu" predmetu o kulturni globalizaciji.

Knjiga prof. Mlinarja, druga v zbirki *Življenjsko okolje v globalni informacijski dobi*, je mišljena kot sociološki pregled ključnih tematik sociologije globalizacije; hkrati je to zagotovo tudi pregled razvoja Mlinarjeve sociologije. Teoretsko in paradigmatko izhodišče je prostorska sociologija, ki jo je pionirsko v slovenskem družboslovju začrtal prav prof. Mlinar. Toda prostorska

sociološka perspektiva je samo analitska podlaga, na katero avtor polaga antropološke, sociološke, filozofske in civilnodružbene razprave, pri čemer z enako resnostjo in kritičnim pristopom obravnava znanstvene konceptualizacije in ljudske odzive na globalizacijo – in to v pretanjeni strukturno-sistemski in primerjalno-zgodovinski, pogosto tudi transhistorični perspektivi. V nasprotju z veliko večino podobnih preglednih znanstvenih del, ki perspektive in epistemске dediščine zlagajo v kolaž drugo ob drugo, *Globalizacija bogati in/ali ogroža* takšno pluralnost vgradi kot svoj temeljni metaanalitski princip. Sociologija globalizacije je v tem delu tako vir za proučevanje procesov globalizacije in dokument globalizirajoče se sociološke znanosti. Bistvo te nove zgodovinske dobe sociološke znanosti je, da nobene resne razprave dandanes ne moremo skleniti brez dosledne zavezanosti množstvu teoretskih in disciplinarnih vpogledov v proučevani pojav; ter da, čeprav je ideal več- in transdisciplinarnosti na ravni institucionalne organizacije vednosti bolj ali manj propadel, nobeno zavezujoče sociološko znanje ne more računati na takšen predznak, če v svoj analitski pristop ne vključi vednosti drugih disciplin.

Osnovna nit razprave se, kot rečeno, opira na prostorskosociološki okvir. Tako se bo bralec že v prvem poglavju srečal s pojmi teritorializacija in deteritorializacija, prostorska razpršenost in odpiranje "v svet". Toda tej navidezno predizbrani leči opazovanja globalizacije se nemudoma

pridružijo spektri Baumanove fluidnosti, antropološko podomačenje (inidgenization) in Rizmanova "nova kombinatorika" edinstvenega. Konceptualno kombiniranje prežema celotno besedilo: struktura in fragment, Harveyjeva prostorska ekonomija in Ablerjeva "hlapitev mesta", ubikvitet in kulturno prežemanje, zgoščevanje in mreženje, pretoki, mobilnosti, sinhronizacija ter disociacija, homogenizacija, imperializem, pluralizacija, radialno, tangencialno ... Takšne konceptualne trajektorije je mogoče povezati s kronologijo objav besedil, ki tvorijo ogrodje knjige. Toda že v poglavju Teritorialne identitete, po mojem ključnem in osrednjem za razumevanje Mlinarjeve sociologije globalizacije, napisanem v letu 1992, je jasno razvidno, da gre tu za analitsko prežemanje, če si sposodim in priredim avtorjev koncept "večravnanskega prežemanja": prežemanje na ravni teoretske presoje in primerjalnohistorične metodološke usmeritve njegove družbene analitike.

Intelektualna avtoriteta študije *Globalizacija bogati in/ali ogroža* izhaja iz nekompromisnega historičnodialektičnega glasu avtorja, ki ob obravnavi ene najbolj populariziranih in mediatiziranih tem globalne informacijske dobe ne izgubi čuta ne za teorijo zgodovine ne za kritični javni angažma prek vednosti. Takšno intelektualno moč je mogoče odbrati že v prvem poglavju, "Kakor slepec, ki prepoznava slona!", kjer se avtor v velikem in dostojanstvenem loku izogne pasti, da bi podal še eno definicijo globalizacije, in se namesto tega,

v pravem humanističnem slogu učenjaka globalizacije, odloči za princip *razumevanja*: nikakor ne v smislu poenostavljene različice družboslovne verstehende, ki zahteva zgolj čut za kompleksnost in semantično spremenljivost, pač pa v dialektičnem duhu relacijskosti, soodvisnosti in notranjih nekonsistentnosti kot temeljev kritične episteme. In nam, takoj na strani 8 (!), vzame sapo že prva ugotovitev, ki ne bi smela uiti nobenemu sodobnemu marksistu: "Če upoštevamo svetovljansko usmeritev marksizma, gre torej za velik paradoks, ko danes nekatera gibanja na levi nastopajo v imenu *antiglobalizacije*. Globalizacija vsaj z vidika prostorske organizacije predstavlja – kljub vsem težnjam k dominaciji in podrejanju, neenakosti in izkoriščanju – krepitev najbolj vključujoče družbe in v tem smislu nakazuje najvišjo stopnjo socializacije." (str. 8).

Ali na strani 70, ko skoraj osupli beremo: še nikoli do zdaj se ni toliko Neslovencev učilo slovenskega jezika. Globalizacija torej krepi prisotnost slovenskega jezika, ne pa zmanjšuje njegove vitalnosti!? In še bolj radoživo po strani 184, kjer je predstavljena metodologija, na podlagi katere so bile opravljene analize – in pripravljeni prodorni sklepi kot izhodišča za kratek premislek o akademskem nacionalizmu.

Na notranjih straneh knjige nastopajo Laibach, Kameleoni, Mizar, župan Pirana Peter Bossman, Idrija, Piran, Istra in Prekmurje, rovtarji, lokalpatrioti in svetovljani, silaža in kozolci, čipkarstvo in drugo bogato

lokalno empirično gradivo za proučevanje globaliziranega sveta.

Obvezno branje za širšo javnost je tretje poglavje Slovenija in njeno odpiranje v svet, kjer Mlinar s čutom humanista svetovljana in zgodovinskim čutom za strahove pred družbenimi spremembami umešča tudi razpravo o prihodnosti slovenske družbe in kulture. To ni spopad z globalizacijo kot silo, ki naj bi v preseku med globalnim interesnim in lokalnim rezistenčnim "deležnikom" (!) hromila razvoj, identiteto in mesto kulturno specifične skupnosti na Zemlji. V Mlinarjevi analizi je to priložnost za odpiranje prostora, emancipacijo, spopad, pa tudi za razumevanje dejavnikov, ki vodijo v razpustitve in propad.

Za mladega intelektualca, ki se podaja na akademsko pot, pa je nepogrešljivo branje poglavja Ozadja. Tam bo dobil vse nujne informacije, kako nekdo postane intelektualna, raziskovalna in pedagoška avtoriteta; kako in zakaj je komu mogoče podariti glas polnega zaupanja v integriteto napisane besede in veličino avtorjeve kritične osebe. In izvedeti vse o delu intelektualca in njegovega profiliranja v času, ko se še ni govorilo o globalizaciji; ko so institucionalne in politične prepreke, navkljub izkaznemu svetovljanstvu tedanje domovine, intelektualca poskusile prisiliti v vlogo lokalnega družbenega delavca; in ko so bile svetovne univerze temu istemu intelektualcu odprte bolj, kot bi si to mislil ali bi hotel marsikateri intelektualec danes, ki mu sicer niso tuja potovanja v svet.

Prof. Mlinar v svojem sociološkem pristopu ni avantgardist samo v slovenskem, pač pa mednarodnem okolju. Obseg teoretskega besednjaka in večdisciplinarna analitska igrivost njegovega diskurza sta prepoznavna v vseh njegovih "klasičnih" razpravah s področja prostorske sociologije. Je tudi pionir na področju odpiranja tem, ki bi jih (in povečini tudi jih) v tujem akademskem in intelektualnem okolju prej odpirale druge discipline. Spomnim se, kako sem kot novinka v poučevanju kulturne globalizacije iskala domače reference s področja teoretizacije prostora in geografije teritorija ... in naletela na sociologa Mlinarja. In ko sem nekoliko kasneje, ob spodbudi britanskega geografa mej, prelistavala slovensko literaturo ... in spet naletela na prof. Mlinarja. To niso bile pregledne refleksije že napisanega na tujem. To so bile in ostajajo najbolj drzne ter obenem urejene intervencije v globalno družbeno misel.

Ko sociologinja globalizacije bere prof. Mlinarja, začuda lahko sklene, da, vsaj z vidika sociološke misli, ki jo je najti v tem delu, globalizacija bogati. Zelo. V smislu globalne emancipacije človeštva s pomočjo družboslovno-humanistične znanosti ter in v smislu osvoboditve v prostoru, ki se mu po krivem pripisujeta majhnost duha in ponižnost uma.

Alenka KRAŠOVEC
Fakulteta za družbene vede,
Univerza v Ljubljani

Reuven Y. Hazan in Gideon Rahat
**Democracy within Parties:
Candidate Selection Methods and
Their Political Consequences**
Oxford University Press,
Oxford 2010, 212 strani, 60 £
(ISBN 978-0-19-957254-0)

Knjiga profesorjev Reuvena Y. Hazana in Gideona Rahata je osredotočena na preučevanje selekcije kandidatov za volitve, na proces, ki praviloma poteka v političnih strankah in po mnenju mnogih politologov predstavlja funkcijo strank, po katerih se le-te razlikujejo od mnogih drugih igralcev v politični areni. Kljub temu so stasiologi to funkcijo pogosto videli kot eno bolj obskur-nih funkcij političnih strank. Zgodovinsko gledano je področje selekcije kandidatov strank za volitve manj raziskano politološko področje, kar pa ne pomeni, da je nepomembno. Ne nazadnje so pomembnost selekcije kandidatov prepoznali že nekatere klasiki na področju preučevanja političnih strank; na začetku 20. stoletja sta bila to npr. Ostrogorski in Michels, po drugi svetovni vojni pa Schattschneider. Čeprav so bile analize procesov selekcije kandidatov za volitve v strankah pogosto videne kot (skoraj) idealna identifikacijska točka razporeditve in izvajanja moči v političnih strankah, pa tudi identifikacije idealnotipskih organizacijskih oblik strank (kadrovske, množične,